

Nr 630

Av fröken **Stenberg m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 14, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 4 § 1 mom. och 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt, m. m.

(Lika lydande med motion nr 742 i Andra kammaren)

I Kungl. Maj:ts proposition nr 14 framlägges förslag till en begränsad skattereform, innefattande viss omläggning av den direkta och indirekta beskattningen för fysiska personer. Ifrågavarande reform baseras i sina huvuddrag på vissa inom allmänna skatteberedningen gjorda avvägningar rörande skattetryckets fördelning mellan olika kategorier skattskyldiga, varvid dock departementschefen i olika hänseenden avvikit från vad skatteberedningen föreslagit. I en väsentlig punkt, nämligen i fråga om avvägningen av skattetrycket mellan gifta och ensamstående, utgår departementschefen liksom skatteberedningen ifrån den åsikten att ensamstående representerar en större skatteförmåga än de gifta, något som också i olika hänseenden kommit till uttryck i skattesystemets utformning. Tyngdpunkten i propositionens förslag ligger i enlighet härmed i ytterligare lättnader för barnfamiljerna. Dessa ståndpunktstaganden har inneburit ett konsekvent fullföljande av en på senare år utvecklade tendens på skatteområdet, vilken över huvud taget gått ut på en överflyttning av skattebördan på de ensamstående.

Enligt gällande bestämmelser sker en differentiering av skatteuttaget mellan gifta och ensamstående såväl vid den statliga som vid den kommunala inkomstbeskattningen genom att gift skattskyldig medges dubbelt så stort grundavdrag som ensamstående, varjämte gift skattskyldig har högre schablonavdrag från inkomst av kapital och större avdrag för försäkringspremier än som kan medges en ensamstående. Vid beräkning av den statliga inkomstskatten tillämpas för gift skattskyldig en delvis på tudelningsprincipen uppbyggd skatteskala och för ensamstående en annan skatteskala med brantare progression. Progressiviteten innebär därigenom redan i relativt låga inkomstskikt, att de ensamstående drabbas av en exceptionellt hård skattebelastning. Denna skärpes årligen till följd av löneutvecklingen till de ensamståendes nackdel. Klyftan tenderar bli allt större.

Differentieringen av skattetrycket mellan å ena sidan gifta och å andra sidan ensamstående, vilken bibehållits i det skattesystem, som föreslås i propositionen, har icke gjorts till föremål för närmare analys vid de aktuella övervägandena. Själva grundvalen för resonemanget, nämligen den ensam-

stående större skatteförmåga, kan emellertid med fog sättas i fråga. Den är ingalunda självklar. I vilket fall som helst kan en mera nyanserad bedömning vara på sin plats. Förutom att de ensamstående i olika hänseenden ej sällan kan ha relativt sett väl så höga levnadskostnader som de gifta, diskrimineras de av statsmakterna i vissa hänseenden. De ensamstående får ofta vänta långt i bostadsköerna; de blir hänvisade att ta de dyrare bostäderna, de får i praktiken mindre sociala förmåner och de får den största skatteräkningen, när det är fråga om att betala andras förmåner. Det är sålunda de ensamstående som får bära huvudbördan när det gäller kostnaderna för förmånerna för barnfamiljerna, icke blott barnbidragen utan även de bostadssociala förmånerna och studiebidragen. De får också lämna ett väsentligt bidrag till den inkomstomfördelning, som genom skatterna äger rum. Tillhoppa rör det sig årligen om miljardbelopp.

Därtill kommer emellertid, att samtliga ensamstående skäres över en kam utan hänsynstagande till sådana faktorer som försörjningsskyldighet mot närstående samboende — barn över sexton år eller andra — och andra kostnadselement, vilka kan vara ägnade minska skatteförmågan. Många ensamstående har dessutom själva tidigare fått under uppoffringar svara för sina barns fostran utan några som helst bidrag från det allmännas sida. Det tages i normalfallen inga hänsyn till att änkor, änklingar och frånskilda eller andra äldre ensamstående på grund av större behov av rekreation, hemvård och sjukvård kan ha det annorlunda och sämre ekonomiskt ställt än ensamstående ungdomar i förvärvsarbete med motsvarande inkomster. Går propositionens förslag igenom medför detta en ytterligare ökad merbelastning för de ensamstående. En särskilt besvärlig situation uppstår vid övergång i fråga om skattestatus från gift till ensamstående vid andra makens frånfälle eller skilsmässa. Vederbörande är då i viss mån bunden av sin tidigare utgiftsram, t. ex. beträffande bostadshyran, inkomsterna minskar men skatterna utgår efter en hårdare skala, så att en större andel av inkomsten måste avstås till det allmänna.

Den heterogena grupp i samhället som beröres omfattar ej mindre än drygt 1½ miljon människor.

I den offentliga debatt, som på sista tiden ägt rum om familjebeskattningen, har stor uppmärksamhet ägnats åt frågan om de giftas sambeskattning respektive särbeskattning. De ensamståendes skatteproblem har däremot icke varit föremål för nämnvärt intresse i detta sammanhang, och de ensamstående synes också ha blivit bortglömda vid den förnyade utredning rörande familjebeskattningen som i dagarna aviserats. Då denna kategori bör komma i åtnjutande av rimlig skatterättvisa även den, synes det vara befogat att jämväl de ensamståendes skatteförhållanden omfattas av utredningen. Därvid synes bl. a. frågan om hänsynstagande till sådana förhållanden, som menligt kan inverka på skatteförmågan utan att berättiga till avdrag för nedsatt skatteförmåga, böra övervägas.

I avvaktan på vad som kan framkomma vid angivna utredning torde starka skäl föreligga för att riksdagen i samband med behandlingen av förevarande proposition överväger de lättnader, som kan beredas de ensamstående för att minska den diskriminering som uppstår genom skattesystemets konstruktion. Sådana lättnader kan åstadkommas antingen genom justering av skatteskalorna för ensamstående eller genom en ändring i relationen mellan ortsavdragen för gifta och ogifta.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta, att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att vid den fortsatta utredningen inom finansdepartementet av frågan om familjebeskattningen jämväl de ensamståendes skatteförhållanden göres till föremål för överväganden.

Stockholm den 9 februari 1965

Gunvor Stenberg

Per Blomquist

Ebbe Ohlsson

Gunnar Wallmark

Mary Hultell